

2 VERKLIGHETSIDEER (ESOTERISMER) HOS ROUSSEAU (1712–1778) MED KOMMENTARER

¹Hos alla de stora humanisterna återfinns man esoterismer, ideer från kausalvärlden. Det hör med till deras livsuppgift att förmedla dylika. Att skänka mänskligheten ett litet bidrag till kunskapen om livet är icke sällan egentliga meningen med deras inkarnation. Åtminstone någon odödlig idé måste de ha gjort sig till tolk för, såvida deras inkarnation ej varit enbart dålig skörd. Hos de humanister, som kunnat fullgöra sitt uppdrag under goda skördebetingelser, kan man konstatera många övermänskliga insikter.

²Esoterikern återfinns det axiomatiska i mystikernas och humanisternas produktion. I framtiden komma dessa pärlor att lösgöras ur sin bristfälliga infattning och framläggas till deras beskådande som intressera sig för ideernas uppenbarelse genom tiderna.

³Förkunnarnas inkarnationer eller tillfälliga personligheter tillhöra det oväsentliga. De äro i allmänhet mycket bristfälliga redskap. Mycket litet av bakomliggande latent kapaciteten kommer till uttryck. Och hopen kan icke förstå ens personligheten, som är en produkt av arv, yttre omständigheter, "tillfälliga" livsbetingelser, ett komplex av olösta motsättningar. Esoterikern har icke minsta intresse för hädangångna geniets personlighet, för allt detta som firar klangorgier i umgängeslivets skvallerkonsert, där atonalismen är idealet. Han vet dessutom, att vi alla ska avlägga räkenskap för icke endast varje fåfängt ord utan för varje livshämmande och livsförgiftande medvetenhetsyttring.

⁴De enda liv, som förtjäna att skildras, äro emotionala geniernas helgoninkarnationer och avatarers uppenbarelsen. Av dem få vi kunskap om livet. De äro föredömen att efterlikna, lämpliga exempel på ideal och idoler. Kausala genierna leva i sina verk, och det är i deras verks helgedom vi böra söka dem. Av dem få vi kunskap om verkligheten. Ty endast kausal syn gör det möjligt att se verkligheten sådan den är i människans världar. "Vildens" ofelbara uppfattning av det enbart synliga medför han från djurriket och förfinar till en skärpa, som vi aldrig mer uppnå, förrän vi förvärvat kausal objektivitet. Genom att uppmärksamheten blir allt mer inåtvänd, riktas mot emotionala och mentala medvetenhetsyttringarna, förloras förmågan att iakttaga den yttre fysiska verklighet för vilken intresset gått förlorat. Det fordras förnyat arbete i varje inkarnation att återförvärva även det som vi själva en gång fulländat bemästrat. Humanisten, som en gång varit helgon, kan hos nya personligheten uppvisa horoskopegenskaper, som vålla honom själv svårt lidande och oförstående omgivningens ogillande. Vi sakna endast det vi en gång ägt och vars oskattbarhet just vi därför kunna inse och förstå. Mest sakna humanisterna förmågan av emotional lagenlighet, som de kanske trott vara oförlorbar. Allt måste återförväras. Det är när vi slutligen i en enda inkarnation förmå återerövra alla de mänskliga fullkomligheter vi undan för undan förvärvat, som vi kunna bli lärjungar till planethierarkien.

⁵Humanisterna äro andliga upptäckare av kausalideerna, avlyssnare av ljuvliga budskapen från denna övermedvetenhetens värld. De, som icke själva haft tillfälle göra detta, hälsa uppenbarelsen med igenkännandets glädje och visa därmed, att även de nått samma utvecklingsstadium. Som Goethe så träffande uttrycker det: "Du liknar den ande du förstår", en naturligtvis missförstådd utsaga.

⁶Mycket av vad Rousseau skrivit tillhör det fiktiva och illusiva. Det har med ödesdiga följder verkat förlockande och vilseledande. Mitt i allt detta ofullgångna och ojästa glimmar det till av något fulländat och finslipat. Dessa intuitiva uppenbarelsen från idévärlden äro förtjänta att bevaras åt efterkommande släktled. Det förvillande, som vållat tillräckligt med lidande, må falla i glömska. Dessutom ha i det följande medtagits några uttalanden, som tillhöra mänsklighetens intellektuella arv, icke kunna upprepas för ofta och esoterikern gärna understryker.

⁷Rousseau fann sig aldrig tillrätta i tillvaron. Han gav, som de flesta under liknande

förhållanden, civilisationen skulden härför. Han trodde, att människan av naturen är god och fördärvas av civilisationen. Han predikade därför "återgång till naturen" utan förståelse för att detta, med de klaner, som under dessa århundraden i övervägande antal inkarnerat, måste innebära återgång till barbarstadiet. Han höll verkligen på att bli bönhörd över hövan.

⁸Rousseau stirrade sig tidvis blind på avigsidorna hos den så kallade kultur och vetenskap han hade för ögonen. Han gick ända därhän i sitt förakt för ytligheten och flärden hos sin tids aristokrati, att han förklarade förnuftet värdelöst, en tänkande människa för ett degenererat djur. Kultur och filosofi ansåg han hade bidragit till att fördärva människorna.

⁹Det blev Rousseau, som mer än någon annan av de populariserande så kallade upplysningsfilosoferna påskyndade franska revolutionen. Hur han totalt missförstått, framgår bäst av att han allmänt ansetts vara den som mest högröstat proklamerat demokrati och jämlikhet. Men jämlikhet betydde för honom alla medfödda privilegiers avskaffande, likhet inför lag, rätt för alla till fri tävlan. Den betydde ingalunda lika stor kapacitet eller begåvning. Han var mycket väl medveten om de stora skillnaderna i utvecklingshänseende. Demokratiens idé hänvisade han till de obotliga chimärerna och vidskepligheterna. För övrigt begick han det vanliga felet att bedöma andra efter sig själv just i deklARATIONEN, att alla människor äro av naturen goda. Det kan man möjligtvis säga om dem hos vilka medfödda egenartens grundtendens är attraherande, ehuru även de lätt bli påverkade till det sämre i en hatisk omgivning.

¹⁰Rousseaus "volonté générale" (allmänvilja) förutsätter enhetlig vilja och är naturligtvis omöjlig i en demokrati med splittrad vilja. Alla vilja bestämma och tro sig också om att kunna det. Icke förr än viljan till enhet dominerar kunna folken enas. Det finns goda grunder för antagandet att detta egentligen var Rousseaus mening, när han i andra sammanhang påvisade demokratiens orimlighet. "Allmänviljan" är ett annat ord för "enhetsviljan".

¹¹I nedan återgivna uttalanden framstår Rousseau som humanist. I anslutning till hans mera tidspräglade formuleringar fogas några kortfattade kommentarer. (Översättningen är trots detta icke alldeles ordagrann utan gjord med viss frihet för att bättre uttrycka andemeningen eller i de fall likartade uttalanden från olika håll sammanförts i en mening. Citationstecknen ha tillkommit endast för att förhindra förväxling med kommentarerna.)

¹²Rousseau skriver:

"Jag är till och jag har sinnen genom vilka jag påverkas. Allt som jag uppfattar såsom utanför mig själv kallar jag materia. Alla de delar av materien jag förnimmer såsom förenade till individuella varelser kallar jag kroppar. Subjektivisternas alla tvister om inre och yttre äro alltså ingenting för mig."

¹³Redan dessa enkla, ovederläggliga utsagor vittna om höggradigt sunt förnuft, oberört av subjektivisternas alla ansträngningar att förvandla objektivt till subjektivt. Detta är ett utslag av allmänna livsförvändheten: att vilja göra allting till något annat än det är. Enligt esoteriken och även sunnda förnuftet är allting först och främst vad det synes vara. Att det dessutom är något annat och mera är också självklart.

¹⁴"Människan består av två slag av materia: ett fysiskt och ett överfysiskt eller kropp och själ."

¹⁵Detta är fullständigt esoteriskt. "Själen" är monadens höljen i högre världar, och de höljena bestå av dessa världars materia.

¹⁶Fysikalisten, den som icke har erfarenhet av andra världar än den synliga, kan endast konstatera, att tillvaron är en treenighet av materia, rörelse och medvetenhet. Han kan icke avgöra, om denna hans medvetenhet även kan tillhöra överfysisk materia. De flesta torde, om de äro fullt uppriktiga och lärt sig skilja på vad de veta och icke veta – det vill säga tro – erkänna, att det osynliga, det överfysiska, för dem är en trossak.

¹⁷"Jag är lika säker på universums existens som på min egen. Huruvida denna värld alltid funnits eller någon gång formats eller hur den uppstått, vet jag ingenting om och behöver icke veta det. Självt är jag övertygad om att universum styres av en mäktig, god och vis vilja, att

världsalltet utgör en enhet, att allt tjänar ett ändamål. Men detta kan jag naturligtvis ej bevisa.”

¹⁸Så mycket torde kulturindividerna, ofördärvade av subjektivismens sofismer, kunna underskriva. Det liksom ingår i medfödda livsinstinkten. Det är denna instinkt, som nödgar oss att söka vidare utan att förtröttas, söka överallt, och hindrar oss att fastna i något okunnighetens ohållbara tankesystem. Sedan beror det på vars och ens latent fond av erfarenheter, utvecklingsnivå, intressen, förvärvade förmågor samt givetvis livsuppgiften, vad orienteringssträvandet kommer till för resultat.

¹⁹“Vi sakna möjlighet bilda oss en uppfattning om universums ofantliga maskineri. Vi kunna icke räkna ut hur det är konstruerat. Vi känna varken dess lagar eller dess mening. Vi känna icke oss själva, vare sig vår yttre eller inre natur. Vi veta ej om människan är ett enkelt eller sammansatt väsen. Ogenomträngliga hemligheter omge oss på alla sidor. Våra förklaringar rörande det utforskade äro produkter av vår okunnighets fantasi. Envar gör sig egna föreställningar om vad han icke kan veta. Ehuru vi känna endast en bråkdel av det hela, tro vi oss om att kunna avgöra, vad detta är i och för sig och vad vi äro i förhållande till det. När jag insett detta, lärde jag mig inskränka mina forskningar till det som var av omedelbart intresse för mig och icke oroa mig för allt det övriga.”

²⁰Rousseau intar en fullt riktig inställning till det utforskade. Det vi omöjligt kunna veta, behöva vi icke ha några åsikter om. Det är bättre att vara tvivlande än blint troende, vara okunnig än ha felaktiga föreställningar, vara skeptiker än fanatiker. Det är nödvändigt att lära sig skilja på vad man vet och icke vet. Det är klokt att icke tro något om sådant som vi icke äro tvungna ha någon uppfattning om, sådant som vi icke själva undersökt. Felaktig åsikt gör oemottaglig för riktig åsikt. Agnostikerns ståndpunkt är vida att föredraga framför okunnighetens konstruktioner, vilka icke kunna överensstämma med verkligheten men hindra oss tillgodogöra oss de fakta forskningen konstaterar. En helt annan sak är det, om någon förut invigd och alltså med latent kunskap om esoteriska mentalsystemet vid förnyad kontakt omedelbart inser dess giltighet.

²¹“Filosoferna kunde icke befria mig från mina onyttiga tvivel och icke lösa mina problem. Jag valde då att följa den väg mitt sunda förnuft anvisade mig. Vilsleleder det mig, blir felet mitt eget och då har jag lärt något.”

²²Detta är riktig livsinstinkt. Vi lära mer av våra egna misstag än av andras. Envar har sin egen latent fond av erfarenheter, och egna misstagen härröra från denna fonds otillräcklighet.

²³“Alla religioner äro goda och nyttiga. Vad som skiljer dem åt, kan lämnas åsido. Hjärtats gudstjänst – detta att älska gud över allting och sin nästa som sig själv – är det väsentliga i religiositeten. Att tjäna högsta väsen är icke att tillbringa sitt liv på knä i bön utan att fylla de plikter livet pålagt oss. Det är bättre att icke ha någon religion alls än en tro, varmed vi bedra oss själva och andra.”

²⁴Detta är idel esoterismer.

²⁵“Världsordningen är god. Annars skulle den frambringa kaos. Den som kan allt, kan endast vilja det som är gott. Där allt är gott, finns ingen orättvisa. Det är övertygelsen om ett högsta väsen, som ger livet mål och tillit till dess rättvisa.”

²⁶Detta är lika enkelt sagt som genialt. Tyvärr har man underminerat hela denna grund för livstilliten och för gudomliga rättvisan genom läran om gudomligt godtycke, vrede och helvetiska straff.

²⁷“För att höja mig till ett tillstånd av lycka, kraft och frihet mediterar jag över världsordningen och beundrar tacksamt den däri uppenbarade visheten. Jag, som över allt annat bör älska denna ordning, kan icke önska att den vore annorlunda, ändrades för min skull.”

²⁸Det vore icke heller mycket bevänt med en kosmos, som vore så dåligt organiserad, att vi okunniga och själviska varelser skulle kunna förbättra världsordningen genom våra hugskott och begär.

²⁹“Själén överlever kroppen. Jag övertygas därom bland annat av det faktum, att den onde

triumferar och den rättrådige förtryckes i denna synliga värld. En så påtaglig motsägelse, en så skriande dissonans gör det omöjligt för mig att tvivla på människans odödlighet. Allt kan icke vara slut med detta liv. I döden finns lösningen på denna skenbara orättvisa.”

³⁰Latenta vetandet lyser igenom, vissheten om alltings lagenlighet samt lagen för sådd och skörd.

³¹“Människan är fri att tänka och handla. Försynen har icke givit mig förnuft för att sedan förbjuda mig att använda det. Att förneka förnuftet är att häda försynen. Människan är fri i sina handlingar genom själens frihet.”

³²Människan är fri, när hon frigjort sig från sin okunnighets fiktioner och sin oförmåga att tillämpa kunskapen, från allt det varmed hon bundit sig själv genom sina medvetenhetsyttringar i det förflutna.

³³“Människans handlingar kunna icke läggas försynen till last. Försynen vill icke det onda. Det onda uppkommer genom att människan missbrukar den frihet hon har. Människan kan välja mellan det goda och det onda. Det finns intet annat ont än det människan tillfogar eller lider, och båda delarna är hon själv upphov till.”

³⁴Så klart kan endast den se som uppnått humanitetsstadiet. När på idealitetsstadiet kunskapen om verkligheten vidgas, fördjupas problemet ytterligare. Det onda är förnekandet av enheten, en följd av repellerande egenartens grundtendens. Det är denna tendens, som måste förvandlas till attraherande. Vi äro här för att göra erfarenheter och lära av dem. Därigenom utvecklas egenarten. För att denna utveckling skall försiggå i harmoni med livslagarna, måste individen lära sig att taga hänsyn till två fundamentala livsfaktorer: lagen och enheten. Ty liv är lag och enhet.

³⁵“Rättrådighet och kärlek äro de grundsatser efter vilka vi kunna bedöma vad som är rätt och orätt. De utgöra den rättvisans princip, vilken jag kallar samvete.”

³⁶Rousseau nämner här de två principer som Schopenhauer senare gjorde till sina. Därmed blir också för honom samvetet en positiv förnuftsprincip. I regel avses med “samvetet” avrådande instinkten, latent erfarenheten av begångna livsmisslag med deras smärtsamma följder.

³⁷“Livet är ett ont för den onde även om han har framgång och ett gott för den rättrådige även om han är olycklig.”

³⁸Så kan endast en humanist säga, som förvärvat livstillit och slutat bedöma efter framgång och misslyckande, som vet, att allting tjänar livsändamålet, vilket alltid är gott, hur det än ter sig för oss.

³⁹“Envar gör sig någon föreställning om fullkomligheten och har därmed en förebild att efterlikna.”

⁴⁰Bland de ideal vi höra talas om välja vi just det som tillhör vår utvecklingsnivå. Det innebär, att vi själva äro våra lagstiftare och domare.

⁴¹“Var ärlig och sann. Lär er vara ovetande, så bedrar ni icke er själv och andra. Jag har kanske alltid haft fel. Men mitt uppsåt var ärligt och uppriktigt. Mer kan ingen. Och högsta väsendet fordrar icke av oss mer än vi förstå och förmå.”

⁴²Det är en viktig livsprincip, som här betonas. Men den torde tillämpas endast av dem som förvärvat möjlighet till självbestämmdhet. På lägre stadier måste människorna ha enkla regler att följa. Man kan icke överlämna åt livsokunnigheten, som därtill förvillas av alla hatets och vidskepelsens läror, att följa sina hugskott och impulser. Det har sina risker att för dem på barbarstadiet förkunna sådana ideal eller maximer som tillhöra humanitetsstadiet.

⁴³“Det är viktigast för människan att fylla sina plikter.”

⁴⁴Ju högre utvecklingsnivån, desto mer ökas förståelsen för att hela livet är en oändlig serie livsförpliktelser mot allt och alla. För att rätt förstå detta fordras esoterisk kunskap och insikten om meningen med egen inkarnation.

⁴⁵“När man glömmer sig själv, gör man sig själv största tjänsten.”

⁴⁶Detta är det svåraste av allt. Den som alltid kan göra detta, förverkligar helgonidealet.

⁴⁷“Det bästa naturliga statsskicket är att de visa regera över de okunniga. Demokrati är ett styrelseskick, som icke passar för människor utan för ett folk av gudar. Det har aldrig funnits och kommer aldrig att finnas någon verklig demokrati.”

⁴⁸I alla händelser är detta omöjligt, innan de, som nu befinna sig på barbarstadiet, nått humanitetsstadiet. Det får man kalla en ödets ironi, att just denne författare mest har bidragit till att framkalla franska revolutionen och den alltjämt pågående samhällsomstörtningen.

⁴⁹“I ett samhälle, där alla äro beroende av varandras tjänster, ha alla att lämna sitt bidrag genom eget arbete, icke leva ett onyttigt parasitliv och för att enbart roa sig. Till detta arbete av mest skiftande slag höra givetvis även utbildning, studier, kulturarbete.”

⁵⁰Det fanns en tid, då endast kroppsarbete ansågs vara arbete. Så småningom vaknade insikten, att också forskaren, upptäckaren, författaren, konstnären är en arbetare. För dem räcker det sällan med den allt mer förkortade normalarbetsdagen. Lägg därtill det mycket ovissa i utsikten att få ersättning för arbetet.

⁵¹“Det gäller för läraren att låta lärjungen inse, att förnuftet är högsta auktoriteten, att den, som icke kan tänka själv, blir offer för allsköns vidskepligheter eller andras åsikter. Ofruktbart vetande är ofta onödig belastning. Till utbildning hör karaktärsdanning, att förvärva kärlek till arbetet. Lärjungen bör kunna skilja på vad han vet och icke vet, lära sig vara lugn, glad, osårbar, oberörd av allt, icke minst av besvärigheter.”

⁵²Till slut må återges några levnadskonstens maximer, väl värda att minnas.

⁵³“Att avsäga sig friheten är att avsäga sig sin egenskap av människa. Friheten är lätt att mista och omöjlig att återförvärva. De flesta äro läraktiga endast i ungdomen. När fördomarna inristats är det fåfängt söka reformera. Den är rik som är förnöjsam. Ett dystert hem förbittrar livet för alla. Hemmet bör vara en glädjens bostad. Människan bedömer framtiden efter nuvarande ögonblicket och sina förmågor efter vad hon tursamt lyckats med. Den, som griper till vapen för sitt nöjes skull, är lik ett vilt djur som vill slita sönder ett annat.”

Ovanstående text utgör uppsatsen *Verklighetsideer hos Rousseau* av Henry T. Laurency.

Uppsatsen ingår i boken *Livskunskap Fem*, utgiven 1995.

Copyright © Förlagsstiftelsen Henry T. Laurency 1986, 1995.